

1982/83:37

Tisdagen den 30 november

Kl. 15.00

Förhandlingarna leddes av tredje vice talmannen.

1 § Justerades protokollet för den 22 innevarande månad.

2 § Svar på fråga 1982/83:109 om utbildningen inom dataområdet

Anf. 1 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att utbildningen inom dataområdet skall motsvara de norrbottniska data- och elektronikföretagens behov.

Utbildningen inom dataområdet har under de senaste åren utvecklats och utvidgats i snabb takt. I detta sammanhang har den roll högskolan i Luleå kan spela för utvecklingen i Norrbotten varit särskilt viktig. Så anordnas t. ex. fr. o. m. innevarande budgetår datatekniklinjen vid denna högskola. Vidare har riksdagen fattat principbeslut om att vid högskolan inrätta en professur inom dataområdet när en tillräcklig forskningsbas härför har byggts upp. För att möjliggöra denna uppbyggnad har särskilda medel anvisats högskolan i Luleå.

Genom ett särskilt beslut i augusti 1982 medgav den förutvarande regeringen dessutom att högskolan i Luleå får disponera 7 milj. kr. för att förstärka forskningen inom bl. a. områdena elektronik, datateknik och verkstadsteknik. I detta sammanhang vill jag också nämna de resurser som finns vid det s. k. mikrodatorcentrum vid högskolan.

De förhållanden som jag nu har redovisat bör underlätta expansionen av data- och elektronikföretagen i Norrbotten.

Jag anser att en satsning på utbildning och forskning inom de berörda områdena är angelägen. Jag avser att återkomma till dessa frågor i budgetpropositionen 1983.

Jag vill slutligen tillägga att frågan om förbättrade utvecklingsmöjligheter för Norrbottens näringsliv bereds skyndsamt i särskild ordning inom

regeringskansliet. I detta beredningsarbete kommer också högskolans i Luleå roll för att stödja utvecklingen av bl. a. de industriområden frågeställaren tagit upp att studeras.

Anf. 2 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka utbildningsministern för svaret på min fråga. Jag noterar att svaret går i en positiv riktning.

Det norrbottniska näringslivet är av tradition mycket ensidigt, men det har faktiskt skett positiva förändringar under de senaste åren. Dit hör tillkomsten av många fina och expansiva företag inom data- och elektronikbranschen. Den branschen var tidigare helt orepresenterad i Norrbottens län. I dag finns det i länet 10–12 olika företag som tillsammans sysselsätter drygt 150 personer. Det kan förefalla vara ett litet antal, men företagen utgör en betydelsefull del av ett i övrigt ensidigt näringsliv i Norrbotten. Dessa företag har inneburit ett ökat kunnande och en breddning av verksamheten i näringslivet.

Under innevarande år har det fattats flera beslut, dels om en kraftig utbyggnad av befintliga företag, dels om nyetableringar. Jag tänker på ett beslut nyligen inom L M Ericsson-koncernen om att lokalisera verksamhet till Luleåregionen. ASEA är ett annat exempel.

Tillkomsten av dessa företag inom data- och elektroniksektorn skapar således inte bara sysselsättning utan även en differentiering av näringslivet. Tillväxten i denna typ av företag är intressant också därför att vi på detta sätt till länet får företag med en verksamhet och en produktion som inte är lika känslig ur transportsynpunkt som det övriga näringslivet. Avståndet till marknaden är inte lika kännbart.

Denna kraftiga utökning av data- och elektronikföretagen har dock rest många frågetecken. Som jag har framhållit i min fråga kan man t. ex. undra om utbildningsresurserna ligger på en sådan nivå att de stämmer överens med de krav som företagen har. Som jag ser det, måste utbildningen anpassas så att den går hand i hand med företagsuppbyggnaden. Jag vet att företagare har hyst oro och uppställt vissa frågetecken. Jag skrev också i september ett brev till den förutvarande utbildningsministern där jag tog upp dessa frågor. Men valet kom emellan, och eftersom han nu inte längre är kvar i sitt ämbete har jag ställt denna fråga till Lena Hjelm-Wallén.

Denna högskolelinje på dataområdet är positiv. Där utbildas i dag ca 30 civilingenjörer i en treårig utbildning. Jag kan också säga att utbildningen tillkom genom initiativ från centerns ledamot i högskolans styrelse.

Herr talman! Jag noterar i alla fall att utbildningsministerns svar har en positiv inriktning. Jag noterar också med tillfredsställelse att vi, när budgetpropositionen skall föreläggas riksdagen, har att se fram emot nya förslag. Dessutom förväntar jag mig att man i det arbete för just Norrbotten som pågår inom regeringskansliet även beaktar denna fråga och att vi kan få

en aktivitet som innebär att data- och elektronikområdet utvecklas ytterligare i länet. Jag ber att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

3 § Svar på fråga 1982/83:114 om betygsättningen vid högskolornas ämneslärarlinjer

Anf. 3 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Gunnel Liljegren har frågat mig om jag är beredd att göra ett förtydligande av bestämmelserna om betyg i undervisningsskicklighet, så att enhetlig praxis tillämpas vid de olika ämneslärarlinjerna vid landets högskolor, samt att utfärda övergångsbestämmelser för den kurs som avslutas med denna termin.

Frågan om betyg i lärarutbildningen behandlades av riksdagen med anledning av propositionen om den statliga skoladministrationen (prop. 1980/81:107). Riksdagen beslöt (UbU 1980/81:38, rskr 1980/81:395) att betyg i lärarskicklighet skall ges i en tvågradig skala med något av uttrycken godkänd och icke godkänd. I ämne-teori skall den i högskoleförordningen föreskrivna normalordningen med en tregradig skala kvarstå. Regeringen meddelade genom beslut den 1 oktober 1981 universitets- och högskoleäm-betet (UHÄ) vad riksdagen hade beslutat.

UHÄ utfärdade med anledning härav genom beslut den 8 juni 1982 förordning om ändring i utbildningsplanerna för bl. a. ämneslärarlinjerna samt övergångsbestämmelser i anslutning därtill. I ett beslut den 11 november 1982 har UHÄ förtydligat dessa övergångsbestämmelser. I beslutet anför UHÄ bl. a. följande: "Eftersom endast en ringa del av teoriundervisningen under den praktisk-pedagogiska utbildningen ges under den andra terminen och undervisningen då vanligtvis är en direkt uppföljning av genomgången praktikutbildning, bör den del av teoriutbildningen som skall betygsättas rimligen ha varit förlagd till den första terminen. Någon retroaktiv betygsättning bör därför ej ske."

Jag utgår från att UHÄ meddelar de föreskrifter som behövs för att riksdagens intentioner skall fullföljas. Jag ser för min del ingen anledning att frånga den nuvarande ordningen, att föreskrifter om betyg på grundval av riksdagens beslut meddelas av den myndighet som fastställer utbildningsplan.

Anf. 4 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag är förvånad över den passivitet som för det första UHÄ och för det andra regeringen har visat under våren 1982 i fråga om att meddela anvisningar om hur det nya betygssystemet på ämneslärarlinjen skall fungera. Metodiklektorerna har under våren vittnat om att det har blivit ett positivt arbetsklimat mellan handledare, kandidater och metodiklektorer. Detta kan man utan vidare tillskriva det faktum att betyget i

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

*Om betygsätt-
ningen vid hög-
skolornas ämnes-
lärarlinjer*

Tisdagen den
30 november 1982

*Om betygsätt-
ningen vid hög-
skolornas ämnes-
lärarlinjer*

lärarskicklighet numera skall omfatta godkänd eller icke godkänd. Det var ett enigt beslut som 1981 fattades på den punkten. Av UHÄ:s direktiv att döma – direktiven kom inte förrän i juni 1982 – verkar det emellertid som om metodik skulle betraktas som en kurs i ämnesteorin, och teoretisk metodik skulle betygsättas med graderade betyg: godkänd, icke godkänd eller väl godkänd. Tidigare vägdes metodik in i lärarskickligheten, och betyg gavs som ett delbetyg i fråga om lärarskickligheten, där graderade betyg numera inte skall ges. Genom UHÄ:s tolkning får metodiklektorerna en helt ny uppgift, nämligen att sätta graderade betyg i metodik, vilket aldrig tidigare har förekommit. Dessutom har elever och lärare fått veta detta först i juni 1982. Och betyg skall sättas till julen 1982. Det är helt klart att om man tvingas sätta betyg i metodik, kommer de betygen att bli retroaktiva, eftersom den teoretiska delen av metodiken var förlagd till första terminen, dvs. våren 1982.

Sedan har UHÄ utgivit en tolkning av sin egen förordning som inte gör förvirringen mindre. Det är det förtydligande som Lena Hjelm-Wallén läste upp och som ju är fullständigt obegripligt. Jag vill fråga Lena Hjelm-Wallén: Skall graderade betyg i metodik sättas på lärarhögskolorna i höst, eller skall sådana betyg inte sättas?

Anf. 5 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Jag ger Gunnel Liljegren rätt i att förhållandena beträffande betygsättningen i lärarutbildningen har varit röriga under senare tid. Det är också så, som Gunnel Liljegren sade, att ansvaret för detta drabbar den tidigare regeringen. När situationen nu är sådan, måste jag samtidigt göra klart att det är UHÄ som har att handlägga denna fråga och att vi från regeringen inte kan lägga oss i det. Jag hoppas att det förtydligande som UHÄ har gjort om att det inte skall vara någon retroaktiv betygsättning och om hur man kan hantera metodikundervisningen – hur den kan integreras i andra ämnen eller i praktikverksamheten – skall klara upp den här situationen.

Anf. 6 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Metodikbetyget kan på ämneslärarlinjen inte integreras i de andra ämnenas betyg, möjligen i pedagogikbetyget, eftersom ämneslärarna kommer till lärarhögskolan med graderade ämnesbetyg i bagaget och skall genomföra sin praktiska utbildning på lärarhögskolan. Avskaffandet av betyg i lärarskicklighet kan få till följd att den praktiska delen av utbildningen får en mycket mindre tyngd än den teoretiska. I stället för att ägna sig åt att förbereda lektioner skulle lärarkandidaterna kunna plugga metodik och lära sig hur man förbereder en lektion men lägga mindre vikt vid hur man genomför den, eftersom graderade betyg inte sätts.

Lena Hjelm-Walléns kollega har visat prov på en omvändelse under galgen och utfärdat direktiv beträffande blockbetygen. Det vore på sin plats, tycker jag, att utbildningsministern gjorde detsamma när det gäller dessa betyg på

ämneslärarlinjen och gav klara besked till UHÄ. Detta måste det vara möjligt att göra.

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

*Om reglerna för
avvisning*

Anf. 7 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! Man får ju ändå hålla sig till bestämmelserna. Situationen är den att föreskrifter om betyg skall utarbetas av den myndighet som fastställer utbildningsplanen, och det är UHÄ.

Anf. 8 GUNNEL LILJEGREN (m):

Herr talman! Jag kan inte säga att jag är särskilt nöjd med svaret. Förvirringen består.

På vissa lärarhögskolor kommer skriftliga uppgifter i metodik att ligga till grund för betygsättningen, på andra lärarhögskolor kommer inte det att vara fallet. Det måste vara en utbildningsministers uppgift att försöka samordna tillvägagångssätten vid de olika lärarhögskolorna.

Anf. 9 Utbildningsministern LENA HJELM-WALLÉN:

Herr talman! I sak är ju Gunnel Liljegren och jag helt överens: att det är en olycklig situation, om man nu skulle börja sätta graderade betyg i metodik. Men formellt ligger det så till att den som har att fatta beslut i frågan och som nu också har tagit itu med den är UHÄ. Jag tror att UHÄ också kommer att klara av detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1982/83:107 om reglerna för avvisning

Anf. 10 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Alexander Chrisopoulos har, mot bakgrund av att en person som är innehavare av ett giltigt franskt resedokument nyligen avvisats från Sverige, frågat mig vilka regler som gäller för avvisning av personer som vid inresa till Sverige uppvisar giltigt resedokument.

Några särskilda regler om avvisning gäller inte för innehavare av resedokument. De kan precis som andra utlänningar avvisas om de lagliga förutsättningarna är uppfyllda.

Enligt vad jag har inhämtat har det aktuella avvisningsbeslutet fattats med stöd av 29 § utlänningslagen. En utländsk medborgare får enligt denna bestämmelse avvisas bl. a. om det skäligen kan antas att han eller hon kommer att sakna tillräckliga medel för sin vistelse i Sverige, eller i något annat nordiskt land som han eller hon tänker besöka, samt för sin hemresa. Bestämmelsen gäller inte den som har visering hit eller giltigt uppehållstillstånd här.

Beslut om avvisning meddelas av polismyndighet, om inte ärendet skall överlämnas till invandrarverket därför att politiska skäl har anförts mot avvisning. Avvisningsbeslut som har meddelats av polismyndighet vid

utlännings ankomst hit eller inom en vecka därefter skall verkställas utan hinder av anförda besvär. Besvärsmått föreligger till invandrarverket, vars beslut kan överklagas hos regeringen.

En utlännings får alltså avvisas om han eller hon inte har tillräckligt med pengar till uppehälle och hemresa. Vad som menas med tillräckliga medel kan inte anges generellt. Det varierar med hänsyn till vistelsens längd och syfte samt omständigheterna i övrigt. Om utlännings skall besöka någon som bekostar hans uppehälle här, sänks i motsvarande mån kraven på den egna reskassan. Ett påstående om ekonomisk garant skall i rimlig mån undersökas av polismyndigheten, innan beslut fattas i avvisningsfrågan. Kravet på medel till hemresan torde vanligen tillgodoses genom att den inresande visar en för den planerade hemresedagen gällande biljett.

Anf. 11 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag tackar invandrarministern för svaret. Det aktualiserar i och för sig behovet av att återigen återropa det exempel jag nämnt i frågan.

Min fråga gäller en minst sagt märklig avvisning av en person vid namn Kemal Bayram av Arlandapolisen. Personen i fråga anlände förmodligen under förmiddagen torsdagen den 11 november till Sverige. Ändamålet med resan var att hälsa på goda vänner som lever här. Vid elvatiden på dagen kontaktades Turkiska riksförbundet av Arlandapolisen. Där fanns då ingen som kände till något om Bayram. Man lyckades emellertid få reda på hans vänner, och mellan kl. 13 och 14 ringde man till polisen på Arlanda och meddelade detta. Man fick då svaret att Bayram inte kunde släppas in i landet, eftersom han saknade returbiljett och bara hade 2 000 kr., vilket inte räckte till en flygbiljett till Frankrike, som kostade 2 800 kr.

I det läget tog en person från Turkiska riksförbundet med sig 1 000 kr. och åkte ut till Arlanda och polisen där. Tillsammans med Bayrams egna pengar skulle det täcka flygkostnaderna till Frankrike. När denna person kom till Arlanda var kl. 15.30. Han fick emellertid beskedet att det inte räckte med pengar. En flygbiljett till Frankrike skulle också uppvisas. Man gick då till Air Frances kontor på Arlanda, och för de 1 000 kronorna försökte man köpa en biljett mot löfte att betala resterande summa följande dag. Air France gick med på arrangemanget, och tjänstemannen på Air Frances kontor ringde dessutom till polisen på Arlanda och meddelade att Bayram nu hade en returbiljett till Frankrike. Men Bayram släpptes alltså ändå inte.

Det polisbefäl som var i tjänst – Sven Svedjegård heter han – hade nämligen bestämt att en biljett skulle uppvisas före kl. 16.00. Telefonsamtalet till polisen kom kl. 16.40.

Herr talman! Jag tycker att det fall som jag har beskrivit föranleder en rad frågor som bör belysas:

Är det regelmässigt så att personer med returbiljetter släpps in i landet? Eller har Bayram behandlats på ett särskilt sätt på grund av sin turkiska härkomst?

Har invandrarministern utarbetat några speciella bestämmelser när det

gäller polisens behandling av inresande personer från Turkiet?

Borde inte avvisningen av Bayram ha inställts när de krav som polisen ställt bevisligen var uppfyllda innan avvisningen i praktiken var verkställd?

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

*Om reglerna för
avvisning*

Anf. 12 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Eftersom besvärstiden inte har gått ut för det här ärendet är det ytterst angeläget att jag över huvud taget inte berör detta enskilda ärende, utan jag vill hålla mig till principerna för den här typen av frågor.

Självfallet är det så, Alexander Chrisopoulos, att det inte finns några speciella regler för några speciella grupper som kommer till Sverige utan alla skall behandlas på samma sätt och utifrån gällande utlänningslagstiftning.

Som jag sade får frågan om vad som är tillräckliga medel avgöras från fall till fall eftersom de är beroende av det sätt på vilket man skall bo. Man kan komma på sommaren och tälta, och då behöver man litet pengar. Man kan bo på hotell, och då behöver man en helt annan summa pengar. Många exempel kan anföras.

Herr talman! Jag ber således återigen att få hänvisa till mitt svar.

Anf. 13 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Till att börja med skall jag referera en del av invandrarministerns svar som är ett citat ur 29 § utlänningslagen. Där sägs nämligen:

”--- 1. om det kan antas att han kommer att sakna tillräckliga medel för sin vistelse i Sverige eller i något annat nordiskt land, som han tänker besöka, samt för sin hemresa, ---.”

Var fallet Bayram sådant att polisen skäligen kunde anta att Bayram inte hade några medel till sitt förfogande, när Turkiska riksförbundet ställde sig bakom honom, när en person tog 1 000 kr. med sig och snabbt åkte till Arlanda för att bemöta polisens krav och när dessutom Turkiska riksförbundet hade hittat hans anhöriga och vänner i Sverige?

Kan man mot den bakgrunden säga att polisens agerande var korrekt i detta fall?

Anf. 14 Statsrådet ANITA GRADIN:

Herr talman! Jag måste upprepa att jag inte kan gå in på det enskilda ärendet. Men när det gäller polisens skyldighet att kontrollera påståenden om ekonomisk garant vill jag hänvisa till JO:s behandling av den frågan 1979 beträffande två ärenden, vilka har diarienummer 300:1978.

JO ansåg att det måste ankomma på den inresande som saknar medel för sin vistelse här och för sin hemresa att visa att en viss person är garant. Den inresande har således ansvaret för att det på något sätt går att komma i kontakt med garanten, exempelvis per telefon. Vid inresekontrollen är polisen skyldig att söka kontrollera uppgifter om uppgiven garant.

Tisdagen den
30 november 1982

*Om arbetsmark-
nadssituationen
i malmfälten*

Anf. 15 ALEXANDER CHRISOPOULOS (vpk):

Herr talman! Jag vill påminna invandrarministern om att garanten i fråga redan var klar. Polisen på Arlanda hade ringt till det turkiska riksförbundet, och därifrån ställde man inte bara upp som garant utan skyndade sig också till Arlanda med 1 000 kronor, som behövdes just då.

Jag hävdar dessutom att det exempel som jag nyss refererat från talarstolen är ett bevis på den skillnad som finns mellan lagstiftningens utformning å ena sidan och den praktiska tillämpningen av lagen hos olika myndigheter å andra sidan. Jag kan klart hävda att det sätt som lagen praktiskt tillämpas på av t. ex. polisen på Arlanda inte bara saknar täckning i lagstiftningen och strider mot den allmänna rättsuppfattningen utan också har helt andra syften än att följa lagen. Det är ett agerande som klart strider mot utlänningslagstiftningen. Och detta bör invandrarministern vara uppmärksam på.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1982/83:110 om arbetsmarknadssituationen i malmfälten

Anf. 16 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Per-Ola Eriksson har frågat industriministern vilka åtgärder regeringen avser att vidta med anledning av den kraftigt försämrade arbetsmarknadssituationen i malmfälten samt om regeringen kommer att acceptera LKAB:s planer på nedläggning av gruvan i Svappavaara.

Frågan har överlämnats till mig.

Jag är helt överens med Per-Ola Eriksson om bedömningen av den svåra situation som råder vid malmfälten. Inom regeringskansliet pågår nu arbetet med den proposition om Norrbotten som skall föreläggas riksdagen senast i mars. Arbetet grundas i den utvecklingsplan för Norrbotten som utarbetats i samverkan mellan socialdemokraterna och Landsorganisationen.

Under loppet av 1982 har arbetsmarknadsläget ytterligare försämrats i malmfältskommunerna. I förra veckan besökte därför en av regeringen utsänd arbetsgrupp malmfälten för att klarlägga det akuta behovet av åtgärder. Arbetsgruppen har i dag lämnat sin rapport.

När det gäller LKAB:s planer för den fortsatta driften i gruvan i Svappavaara har något slutligt ställningstagande ännu inte presenterats av företaget. Inte heller har några förhandlingar med personalen inletts. Jag vill därför ännu inte kommentera denna fråga.

Anf. 17 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga, även om frågan var ställd till industriministern.

Jag måste dess värre säga att svaret inte var särskilt fylligt. Jag saknar fortfarande besked om vad regeringen avser att vidta för konkreta åtgärder med anledning av situationen i malmfälten. Hänvisningen till den socialde-

mokratiska utvecklingsplanen tycker jag inte är ett tillräckligt besked – den var i många avseenden inte så särskilt avancerad. Och att vi skall få vänta kanske till i mars för att få mer konkreta besked tycker jag är litet oroande mot bakgrund av situationen.

Näringslivet i malmfälten är nästan helt beroende av LKAB: När malmproduktionen går ner sviktar hela företaget och – vad värre är – hela regionen. Det får direkta konsekvenser på sysselsättningen, LKAB, verkstadsindustrin, SJ och hela transport- och servicesektorn – för att inte säga också den offentliga verksamheten. Det sprider sig också svårigheter till angränsande kommuner. Pajala kommun har jag nämnt i min fråga, och jag tycker att det är en ganska skrämmande bild som tonar fram när man ser på situationen.

Jag är också medveten om den delegation som varit uppe i malmfälten den senaste veckan. En rapport har avlämnats till regeringen i dag. Det kunde vara intressant att veta vad man kommit fram till – vilka förslag som presenteras i rapporten.

Att planerna på att ta Svappavaaragruvan ur produktion har skapat förstämning och oro i malmfälten är helt förståeligt. Försvinner gruvan, drabbas nämligen inte bara orten Svappavaara utan även omkringliggande bygder. Vi vet att möjligheterna att upprätthålla ett fungerande näringsliv och en fungerande verksamhet i den här regionen hänger mycket intimt samman med frågan om Svappavaaragruvans vara eller icke vara. Därför tycker jag att LKAB:s planer är oroväckande. Jag är medveten om att LKAB:s ledning ännu inte har fattat något definitivt beslut, men det är uppenbart att man har avancerade planer på att lägga ner Svappavaaragruvan, och det kunde därför vara intressant att veta om regeringen i så fall kommer att acceptera detta.

Människor som har byggt hus och rotat sig i den här bygden är beroende av att LKAB:s verksamhet är intensiv och kan utvecklas. Bygden förblöder nästan om inte gruvnäringen kan utvecklas eller alternativ sysselsättning skapas, främst inom industrin.

Herr talman! Svaret hade visserligen kunnat vara fylligare, men jag ber ändå att få tacka för det. Jag efterlyser samtidigt svar på frågan om de konkreta åtgärder regeringen tänker vidta då det gäller malmfälten.

Anf. 18 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Som jag sade tidigare instämmer jag i att läget i malmfälten och i Norrbotten över huvud taget är mycket allvarligt. Regeringen lägger därför största vikt vid sin uppgift att försöka lindra problemen och klara av situationen där uppe.

Jag tycker att det är beklagligt att Per-Ola Eriksson så snabbt avfärdar den utvecklingsplan för Norrbotten som vi tillsammans med Landsorganisationen utarbetade redan förra vintern och som skall utgöra underlag för det arbete som nu skall utföras i regeringskansliet. Det finns knappast något annat förslag som är mera genomarbetat – i varje fall har det inte framlagts något sådant från borgerligt håll.

*Om arbetsmark-
nadssituationen
i malmfälten*

*Om arbetsmark-
nadssituationen
i malmfälten*

Jag vill också tillägga att vi under förra veckan från regeringskansliet, framför allt då industri- och arbetsmarknadsdepartementen, har haft en arbetsgrupp uppe i Norrbotten. Så sent som ett par timmar innan detta svar lämnades här i riksdagen i dag har arbetsgruppen lämnat sin rapport till regeringen. Jag kan berätta att rapporten innehåller mycket omfattande förslag. Trots den korta tid arbetsgruppen har varit i Norrbotten har den gått igenom problemen mycket noga, och man lägger fram en lång rad förslag till regeringen. Bl. a. lämnar man förslag om åtgärder för övertalig personal, om förstärkning av arbetsförmedlingen, om överföring av tjänster från statliga myndigheter i Stockholm m. m.

Eftersom den tid vi har för att diskutera är väldigt kort under en frågedebatt, skulle jag vilja upplysa om att rapporten kommer att offentliggöras. För den som är intresserad vill jag också nämna att den kommer att finnas tillgänglig på arbetsmarknadsdepartementet senare under dagen.

Anf. 19 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Anna-Greta Leijon och jag är helt överens då det gäller beskrivningen av problemen i malmfälten, och vi är likaså överens om att situationen är prekär och allvarig. Men mot bakgrund av den upphaussning av uppmärksamheten kring utvecklingsplanen som gjordes i valrörelsen tycker jag det är beklagligt att man inte har kommit längre med just det arbetet. Det fanns inslag i utvecklingsplanen som i förstone inte var så offensiva.

Mot bakgrund av den nya och försvårade situationen i malmfälten borde regeringen enligt min mening ha agerat tidigare. Jag tror att det nu mer än någonsin tidigare krävs offensiva åtgärder. Jag tolkar det så att en del av de förslag i rapporten som Anna-Greta Leijon nämnde är offensiva, medan andra, t. ex. förslaget att stärka arbetsförmedlingen, inte är det i särskilt hög grad. Jag tror att vi behöver en inriktning mot att omstrukturera näringslivet, att aktivera lokaliseringsdelegationen i regeringskansliet, att öka kontakten med industriföretag och att försöka använda offertprincipen – allt för att få fram nya företag och ny produktion och skapa ett differentierat näringsliv, så att vi kan ta hand om den övertaliga arbetskraften. Jag tror detta är viktigt. Sedan måste man också sätta in åtgärder som når ut till de glest befolkade områdena, för det är till syvende og sist de som i första hand drabbas när situationen i LKAB förvärras.

Anf. 20 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Det är naturligtvis väldigt lätt att komma med svepande kritik. Men den bör helst vara sakligt underbyggd.

Den utvecklingsplan för Norrbotten som jag har talat om innehöll fem olika steg. Det femte steget i den planen handlade om omedelbara arbetsmarknadspolitiska insatser. I det sysselsättningspaket som regeringen lade fram i slutet av oktober månad – den 21 oktober tror jag att det var – fanns stora satsningar på Norrbotten. Norrbotten har fått mest pengar både när det gäller tidigareläggande av statliga investeringar och när det gäller

tillskott av beredskapsmedel. Därmed har Norrbotten totalt för det här året fått närmare 700 milj. kr. i beredskapsmedel.

Beträffande den rapport som vi har fått i dag, för bara någon timme sedan, vill jag säga att regeringen självfallet inte har hunnit studera den eller ta ställning till den. Den innehåller väldigt många förslag av varierande slag från den beredningsgrupp som egentligen är en intern beredningsgrupp inom regeringskansliet, vilken har fått i uppdrag att speciellt åka upp till malmfälten för att se vad som kan åstadkommas för att klara sysselsättningen där. Trots att detta är ett arbete som pågår inom regeringen, har vi valt att i dag offentliggöra förslagen. De kommer alltså att läggas fram senare.

Anf. 21 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Att det behövs arbetsmarknadspolitiska åtgärder är givetvis sant. Men jag tror att det är viktigt att regeringen, då den ökar insatserna till länen, för över mer resurser till länsstyrelserna, som kan använda dem som offensiva regional- och näringspolitiska insatser. Jag tror att man då får långsiktiga effekter av insatserna.

Jag fick inget svar på frågan: Är regeringen beredd att aktivera lokaliseringsdelegationen, beredd att ta kontakt med större industriföretag i landet; de industriföretag som faktiskt har en tillväxt, för att få dem att lokalisera sin produktion till malmfälten?

Jag fick inte heller svar på min första fråga som gällde Svappavaaragruvan. Om LKAB-ledningen fattar ett definitivt nedläggningsbeslut, kommer regeringen att acceptera ett sådant beslut?

Anf. 22 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Bland de förslag som den här arbetsgruppen nu har förelagt regeringen finns också förslag om kontakter med industriföretag, förslag som syftar till en omstrukturering av näringslivet i malmfältskommunerna.

Beträffande Svappavaara sade jag i mitt svar att LKAB:s ledning ännu inte har tagit ställning till den frågan. Inte heller har den redovisat några förslag för de fackliga organisationerna vid företaget. Jag menar att det är alldeles för tidigt för att regeringen i det här läget skulle göra något uttalande. LKAB:s beslut i den här frågan lär komma någon gång i mitten av december.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1982/83:117 om information om företagsfusioner m. m.

Anf. 23 Arbetsmarknadsministern ANNA-GRETA LEIJON:

Herr talman! Kenth Högström har frågat mig om jag överväger att vidta sådana ändringar i lagen om medbestämmande som syftar till att förelägga företagsägare skyldighet att ge de anställda information om planerade

Tisdagen den
30 november 1982

*Om solidpappstill-
verkningen vid
Forsså Kraftbox
AB*

företagsfusioner och/eller företagsnedläggningar i så god tid att de ges reella möjligheter att påverka utvecklingen.

Den fråga som Kenth Högström ställer berörs bl. a. av nya arbetsrättskommitténs utredningsuppdrag.

Det framgår av arbetsmarknadsutskottets senaste betänkande om medbestämmandefrågor att regeringen kommer att tillsätta en särskild beredningsgrupp, som får till uppgift att förbereda en samlad bedömning av hur det fortsatta reformarbetet på arbetsrättens område skall läggas upp. Beredningsgruppen kommer därvid att ta upp också frågan om förbättrad facklig insyn i samband med företagsförvärv eller liknande. Det kommer att ske bl. a. mot bakgrund av nya arbetsrättskommitténs slutbetänkande och vad som kan tänkas komma fram som en följd av utvecklingsavtalet mellan SAF, LO och PTK.

Jag vill först avvakta resultatet av beredningsgruppens arbete innan jag tar ställning till hur kravet på förbättrad information bäst kan tillgodoses.

Anf. 24 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan framgår egentligen av nästa fråga på föredragningslistan, som är ställd till industriministern. Men bakgrunden kunde också göras mer allmän. Det hör mer till regel än till undantag att företag de facto påbörjar verksamhetsförändringar som exempelvis fusioner, nedläggningar eller omstruktureringar av industrin innan de anställda informeras eller, än mindre, ges reella möjligheter att påverka planerna på förändringar.

Därför hälsar jag arbetsmarknadsministerns svar som en välkommen indikation på förstärkning av endera lagen om medbestämmande eller annan arbetsrättslig lagstiftning i syfte att skapa just de här eftersökta reella möjligheterna för de anställda att påverka.

Arbetsmarknadsministerns svar kan inge olika grupper av industrianställda hopp inför framtiden.

På denna punkt ser man ännu en våda av ett sexårigt borgerligt regeringsinnehav.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1982/83:118 om solidpappstillverkningen vid Forsså Kraftbox AB

Anf. 25 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Kenth Högström har frågat mig dels om jag anser att avvecklingen av Forsså Bruk har betydelse för strukturen av svensk skogsindustri, dels om jag är beredd att ta upp förhandlingar med PLM AB i syfte att behålla solidpappstillverkningen vid Forsså Bruk utifrån det lokala alternativ som presenterats.

Forsså Kraftbox AB, som ägs av PLM AB, tillverkar solidpapp av returfiber i Näsvisken, Hudiksvalls kommun. Verksamheten sysselsätter drygt 200 personer.

Enligt vad jag erfarit har verksamheten under ett antal år drivits med mycket svagt ekonomiskt resultat och med dåligt kapacitetsutnyttjande. PLM AB har därför överlåtit maskiner m. m. till Munksjö AB, som har för avsikt att överföra tillverkningen från Forsså till Timsfors, där Munksjö AB har en anläggning för tillverkning av solidpapp. Genomförs dessa planer, innebär det att Forssåenheten kommer att läggas ned.

Om en nedläggning av Forsså Bruk sker, innebär det ett mycket hårt slag för de anställda vid bruket och för Hudiksvalls kommun. En nedläggning av bruket påverkar däremot svensk skogsindustris struktur i mera begränsad omfattning.

Jag har även erfarit att PLM AB har för avsikt att vidta åtgärder för att underlätta skapandet av ersättningssysselsättning om nuvarande verksamhet vid Forsså Bruk upphör.

Anf. 26 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag vill tacka industriministern för svaret på frågan.

Anledningen till den första frågan, om affärsuppgörelsen har betydelse för den svenska skogsindustris struktur, är följande: Den förra socialdemokratiska regeringen uppvaktades vid ett par tillfällen 1974–1975 av Pappersindustriarbetareförbundet, Skogsarbetareförbundet och Träindustriarbetareförbundet samt industritjänstemän och arbetsledare ingående i träkartellsamarbetet om behovet av en statlig strukturplan för svensk skogsindustri. Detta arbete inleddes, men avbröts av den borgerliga regeringens tillträde 1976, vilket var och är beklagligt men icke desto mindre uppfordrande för en socialdemokratisk regering.

En sådan strukturplan behövs, ett praktiskt samhälleligt arbete som inte bara förlitar sig på marknadens egna lagar och krafter – även om marknaden givetvis måste vara grunden. Detta är ännu viktigare i ett annat perspektiv, nämligen att staten driver Örebro Pappersbruk, ingående i ASSI-koncernen, med årliga miljonförluster. Staten har vidare medverkat till en finansiell rekonstruktion av Munksjökoncernen, som nu uppträder som köpare av en konkurrent, nämligen Forsså Bruk.

Både Örebro Pappersbruk och Munksjö bedriver alltså verksamhet som är likartad eller har en Forsså Bruks näraliggande konkurrensprofil. Sett från den synpunkten har staten ett indirekt ansvar och borde därför påskynda strukturplanearbetet. Just därför har jag frågat industriministern om han är beredd att ta upp en diskussion med PLM i syfte att möjliggöra ett lokalt affärsalternativ som bibehåller produktionskapaciteten i Näsvisken.

Industriministern är uppenbarligen inte beredd att göra det. Icke desto mindre är det viktigt, som industriministern säger i sitt svar till mig, att han har erfarit att PLM är beredd att verka för ersättningssysselsättning. Det är bra. Det behövs i vår bygd, som är mera drabbad än de flesta bygder här i landet med undantag av Norrbotten.

Men industriministern säger i sitt svar: "Jag har även erfarit att PLM AB har för avsikt att vidta åtgärder för att underlätta skapandet av ersättnings-
sysselsättning om nuvarande verksamhet vid Forsså Bruk upphör." Det är
mycket intressant att industriministern säger "om nuvarande verksamhet
upphör". Såvitt jag förstår har PLM redan frånträtt de centrala förhandling-
arna och betraktar affärsuppgörelsen såsom varande i hamn. Jag hoppas
innerligt att industriministern kan biträda de anställda och de lokala
intressena i Hudiksvall för att få till stånd en snygg avslutning på den här
affären.

Anf. 27 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Jag kan instämma i Kenth Högströms synpunkter när det
gäller behovet av ett program för svensk skogsindustri. Jag hoppas att han så
småningom skall få det önskemålet tillgodosett.

Låt mig något kommentera den aktuella frågans och det aktuella brukets
betydelse för strukturen.

Forsså Bruk har i dag en produktion på drygt 30 000 ton papper. Denna
tillverkning skall nu eventuellt överflyttas till Timsfors. Självfallet har – det
är helt klart, så den frågan behöver vi inte diskutera – en nedläggning av
Forsså Bruk mycket stor betydelse för de anställda och för kommunen.
Däremot, menar jag, förändrar det inte strukturen i svensk skogsindustri i
någon större omfattning; eftersom varken Forsså eller Timsfors i dagsläget
har fullt kapacitetsutnyttjande vid sina anläggningar och inte heller beräknar
få det under en tid framöver.

Det lokala initiativet har ännu inte presenterats för industridepartementet.
Hittills har det presenterats via massmedia. Jag kan därför inte ha några
bestämda uppfattningar om det.

När det gäller sysselsättningsfrågan vill jag upprepa vad som har kommit
fram, nämligen att PLM har för avsikt att vidta åtgärder om nuvarande
verksamhet vid Forsså Bruk upphör. Jag vill gärna understryka att PLM
måste ha och förmås att ta ett ansvar för att nya sysselsättningsstillfällen
skapas i Forsså.

Anf. 28 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Industriministerns svar om behovet av den skogsindustriella
strukturplanen är mycket välkommet. Att en sådan plan behövs ser vi runt
om i våra bygder.

Men frågan är om inte Forsså Bruk industriellt, produktionstekniskt och
affärsmässigt är minst lika lämpat att fortsätta som solidpappstillverkare och
vidareförädlare av solidpapp i Sverige. Maskinutrustning och annat är bättre
där än i de två konkurrerande företagen i Sverige. Eftersom PLM tidigare
inte har satsat särskilt hårt på den här enheten inom sin pappemballagedi-
vision, finns det alltså lokala affärsintressenter som är beredda att
tillsammans med de anställda driva företaget vidare, förutsatt att PLM sätter
sig vid förhandlingsbordet. Det skulle kunna gagna bygden och omöjliggör
ingalunda för Timsfors att leva vidare i Munksjökoncernen.

Det är denna indikation, denna hjälp som jag efterlyser hos industriministern. Jag vet att industriministern inom kort kommer att få en framställan från lokala intressen, och då hoppas jag verkligen att ni hjälper till, om inte annat så för att lösa frågan om ersättningsysselsättning.

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

Anf. 29 Industriministern THAGE PETERSON:

Herr talman! Den lokala arbetsgruppen och de anställda är naturligtvis välkomna till industridepartementet för att presentera det lokala alternativet. Jag kan emellertid i dag inte ha någon uppfattning om detta, eftersom jag inte känner till innebörden.

*Om solidpappstill-
verkningen vid
Forsså Kraftbox
AB*

Det tillhör en industriministers hårda vardag att diskutera frågeställningar där olika bygders intressen ofta kolliderar. Jag försöker verka så, att inte region ställs mot region eller ort ställs mot ort. Företagen, vare sig de är statliga, kooperativa eller privata, svarar för den företagsekonomiska bedömningen. De bedömningarna vill jag inte offentligt kommentera.

Anf. 30 KENTH HÖGSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har full förståelse för industriministerns föga avundsvärda situation när han skall leda en industristrukturomvandling som är den hårdaste som vi har haft under efterkrigstiden. Det är också berömvärt att han försöker undvika att ställa region mot region eller ort mot ort. Jag sade också i mitt tidigare inlägg att det finns möjligheter för solidpapps- och wellpappstillverkarna att existera på flera håll.

Hudiksvalls kommun och de anställda kommer säkerligen att fråga både arbetsmarknadsstyrelsen och industridepartementet om en annan typ av hjälp. Man kommer också att diskutera frågan om Munksjö. Situationen i dag är nämligen krisartad. Detta nämner jag bara som en upplysning till industriministern.

Jag ber än en gång att få tacka för svaret.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1982/83:129 till konstitutionsutskottet

1982/83:130 till arbetsmarknadsutskottet

1982/83:131 till konstitutionsutskottet

1982/83:132 till trafikutskottet

1982/83:133 till konstitutionsutskottet

1982/83:134 till finansutskottet

1982/83:135 till skatteutskottet

1982/83:136 och 137 till lagutskottet

9 § Anf. 31 TREDJE VICE TALMANNEN:

Jag får meddela ätt på morgondagens föredragningslista uppförs dels utbildningsutskottets betänkande 3 närmast efter socialutskottets betänkande 7, dels skatteutskottets betänkande 6 närmast efter näringsutskottets betänkande 7.

10 § Anmäldes och bordlades

Motion

1982/83:138 av *Kjell Mattsson m. fl.*

Ändring i byggnadsstadgan (1959:612) (prop. 1982/83:45)

11 § Anmäldes och bordlades

Utrikesutskottets betänkanden

1982/83:5 Kampuchea

1982/83:6 Erkännande av PLO, m. m.

1982/83:7 Den alliansfria rörelsen

1982/83:9 Cypernfrågan

Socialutskottets betänkanden

1982/83:5 Abortlagstiftningen

1982/83:8 Åtgärder mot tobaksbruket

1982/83:9 Vissa frågor om äldreomsorger m. m.

Kulturutskottets betänkande

1982/83:12 Förvaltningen av vissa donationsmedel

Utbildningsutskottets betänkanden

1982/83:4 Läroplanen för grundskolan m. m.

1982/83:5 Läroplanen för gymnasieskolan m. m.

1982/83:6 Grundläggande högskoleutbildning m. m.

Arbetsmarknadsutskottets betänkanden

1982/83:6 Medbestämmandefrågor m. m. (prop. 1981/82:123 delvis)

1982/83:7 Värdesäkring av statliga egenlivräntor

1982/83:8 Tjänstledighet för fackligt och politiskt arbete

1982/83:9 Statlig lönegaranti vid konkurs

1982/83:10 Jämställdhet

1982/83:11 Medborgarskap

1982/83:14 Granskning av den årliga redogörelsen för tillämpningen av terroristlagstiftningen (skr. 1982/83:47)

Civilutskottets betänkanden

1982/83:2 Effektivisering av den fysiska riksplaneringen

1982/83:5 Ändring i byggnadsstadgan, m. m. (prop. 1982/83:15) – dispensrätt

1982/83:6 Exploateringssamverkan m. m. (skr. 1982/83:39)

12 § Meddelande om frågor

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

Meddelades att följande frågor framstälts

den 29 november

Meddelande om
frågor

1982/83:141 av *Mona Saint Cyr* (m) till socialministern om viss försöksverksamhet med kiropraktorer:

Hösten 1976 begärde riksdagen att regeringen skulle låta medicinalansvarskommittén överväga legitimation av Doctors of Chiropractic och personer med motsvarande utbildning. Sedan kommittén 1979 avgivit förslag i frågan uppdrog regeringen den 26 mars 1980 åt socialstyrelsen att i enlighet med kommittéförslaget genomföra en försöksverksamhet med kiropraktorer i offentlig sjukvård. Försöksverksamheten skall påbörjas vid förestående årsskifte.

Mot bakgrund av uppgifter i pressen, som gör att man ifrågasätter överensstämmelsen mellan riksdagens intentioner och det förestående försöket, vill jag fråga socialministern:

Syftar projektet – förutsatt att det faller väl ut – till legitimation av Doctors of Chiropractic och personer med motsvarande utbildning, eller syftar det enbart till att föra in själva behandlings tekniken i svensk sjukvård?

1982/83:142 av *Margaretha af Ugglas* (m) till utrikes- och handelsministern om arbetskraften vid SIDA-stödda projekt:

I somras fördes en diskussion om biståndet till Laos med anledning av uppgifter om att tvångskommenderad arbetskraft användes i anslutning till SIDA-stödda projekt i Laos. Liknande uppgifter cirkulerar nu i anslutning till Bai Bang-projektet. Statsrådet Roine Carlsson har enligt TT förklarat att rekryteringen och behandlingen av arbetskraften är en intern vietnamesisk angelägenhet. Frågan kommer inte att tas upp i kommande förhandlingar.

1. Vilka uppgifter har utrikesministern rörande dessa förhållanden?
2. Anser utrikesministern att dessa frågeställningar har betydelse för utformningen av svensk biståndspolitik?

1982/83:143 av *Margaretha af Ugglas* (m) till statsrådet Roine Carlsson om vissa husaffärer av dotterföretag till domänverket:

Allvarliga missförhållanden har uppenbarats i samband med husaffärer som ett dotterdotterbolag till domänverket har bedrivit i Italien.

1. Har skattepengar kommit till användning i de transaktioner som gjorts?
2. Drar statsrådet några principiella slutsatser av det inträffade beträffande affärsverks lämplighet att driva affärer i dotterdotterbolags form?

Tisdagen den
30 november 1982

*Meddelande om
frågor*

1982/83:144 av *Arne Fransson* (c) till kommunministern om de anställdas inflytande inom den kommunala sektorn:

Riksdagen behandlade hösten 1981 ett antal motioner som berörde medbestämmandet inom den offentliga sektorn. Beslut fattades om att förordna en utredning, som skulle klara ut gränsdragningen mellan de anställdas inflytande och den politiska demokratin.

Kommunförbundets och Landstingsförbundets enhälliga styrelser ansåg att det var otillfredsställande att kommunerna vid sina avvägningar saknade tillräcklig vägledning genom att frågan om gränsdragningen mot den politiska demokratin blivit dåligt belyst i förarbetena till medbestämmandelagen och lagen om offentlig anställning.

Med anledning härav önskar jag ställa följande fråga till kommunministern:

När avser kommunministern att tillsätta den av riksdagen förordade utredningen om gränsdragningen mellan de anställdas inflytande och den politiska demokratin inom det kommunala verksamhetsområdet?

1982/83:145 av *Kenth Skårvik* (fp) till statsrådet Anita Gradin om svenskundervisningen för vuxna invandrare:

En angelägen fråga att lösa är den framtida organisationen av svenskundervisning för vuxna invandrare. Höstens propositionslista upptar ingen proposition för detta område. Kommuner, studieförbund och lärare behöver besked om vad som planeras. Jag vill därför ställa följande fråga till statsrådet:

När och på vilket sätt avser statsrådet vidtaga åtgärder för att reformera svenskundervisningen för vuxna invandrare?

1982/83:146 av *Kenth Skårvik* (fp) till utbildningsministern om ett närmare samarbete skola-arbetsliv:

I petita för budgetåret 1983/84 föreslår skolöverstyrelsen att statbidraget till lärarlöner skall dras in under den tid högstadieläverna är ute på praktisk yrkesorientering och då gymnasieeleverna har s. k. yo-vecka. Ett sådant förfarande synes strida mot Lgr 80:s intentioner om ett fördjupat samarbete skola-arbetsliv.

Med anledning av det anförda vill jag fråga utbildningsministern:

Avser statsrådet fullfölja Lgr 80:s principer om ett närmare samarbete skola-arbetsliv?

13 § Kammaren åtskildes kl. 15.55.

In fidem

BERTIL BJÖRNSSON

Nr 37

Tisdagen den
30 november 1982

/Solveig Gemert